Kultur

Spännande när masonit blir till något helt annat på Vida

7 juli 2025 14:20

Femtio verk, de flesta nya, av Bertil Vallien och det magiska materialet masonit i nya, estetiska uttryck ståtar på Vida konsthall.
Gunilla Petri har besökt två nyöppnade och fascinerande utställningar.

Gunilla Petri Text

Detta är en recension i Barometern Oskarshamns-tidning. En recension är en subjektiv bedömning av en företeelse eller ett verk.

Konst av duon Folkform samt Bertil Vallien finns på Vida i sommar.
Bild: Mikael Eklund

Sommarutställningarna på Vida

The Museum of Masonite

Vem: Konst- och designduon Folkform som består av Anna Holmquist, Öland/Stockholm, och Chandra Ahlsell, Stockholm.

Var: Vida museum och konsthall, Halltorp, Öland.

Vad: Möbler, objekt.

När: 5 juli till och med den 28 september.

The Go Between

Vem: Bertil Vallien, Åfors.

Vad: Teckningar, glas, objekt.

När: 5 juli till och med den 28 september.

Curator: Staffan Bengtsson.
Visa mindre
Det började med en bit masonit. Och en bit till. Och en bit till. Och en tävling utlyst av en masonitfabrik i Västernorrland.

Nu har Anna Holmquists och Chandra Ahlsells fascination för det opretentiösa materialet vuxit till en stor utställning med möbler och objekt i Vida konsthall på Öland.

– Det där första mötet med masoniten blev till sist min doktorsavhandling, berättar Anna Holmquist, som sedan barnsben sommarbor på Getstadsåsen söder om Borgholm.

Podier brukar inte inta huvudrollen på utställningar. Men i Folkforms ”The Museum of Masonite” får de verkligen ta plats. I färger från sirap till chokladbrunt.

-
  Anna Holmquist, som delar sin tid mellan Öland och Stockholm, har skapat stora vägghängda verk av spillbitar i masonit. Hon och Chandra Ahsell bildade Folkform 2005.
  Bild: Mikael Eklund
-

Anna Holmquist, som delar sin tid mellan Öland och Stockholm, har skapat stora vägghängda verk av spillbitar i masonit. Hon och Chandra Ahsell bildade Folkform 2005.
Bild: Mikael Eklund

Allt handlar egentligen om en formidé som nu också är berättelsen om Sveriges första och sista masonitfabrik i Västernorrländska Rundvik.

– Fabriken utlyste 2004 en tävling. Vi föreslog att man precis som i glas skulle baka in växter i masoniten, berättar Anna Holmquist.

Utställningens ”Skogsskåp” från 2008 påminner om idén. Skåpet ser ut ungefär som ett intarsiaarbete av Carl Malmsten, eller som Josef Franks Floraskåp. På dörrarna finlinjiga växter med tunna rötter. Verkliga växter som pressats in i ytan.

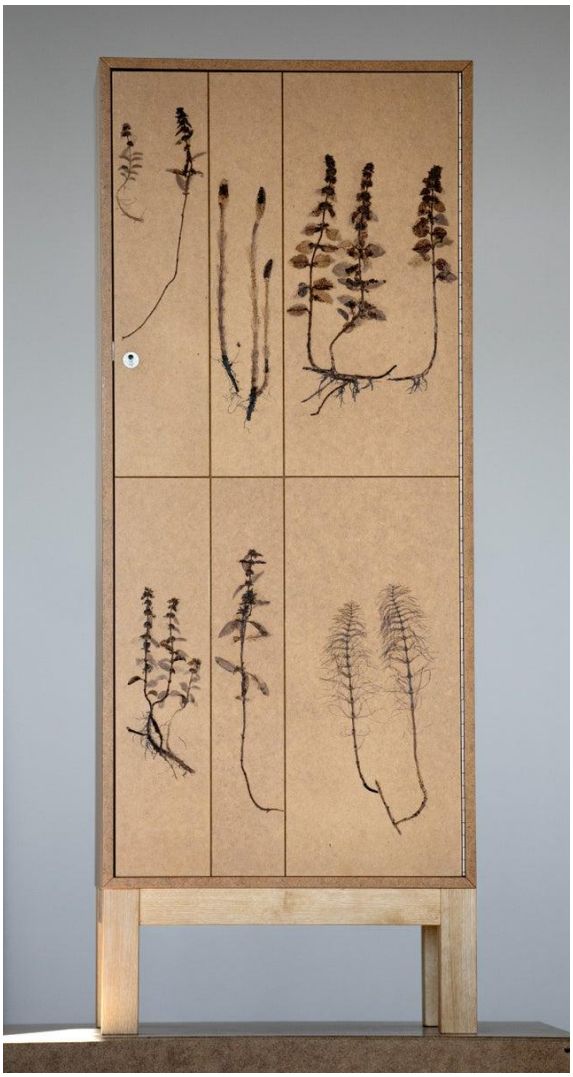

”Skogsskåp” från 2008.
Bild: Mikael Eklund

– Växterna behöver vara tunna för att förena sig med träfibern i skivorna, säger Anna Holmquist och fortsätter:

– Masonit är verkligen ett material i tiden trots att det inte längre tillverkas i Sverige. Det enda som behövs är träspill och vatten. Inga kemikalier, inget lim.

Det här magiska materialet – uppfunnet i Amerika av William H Mason – var populärt från 1930 fram till 1990-talet. Många äldre sommarhus har masonitväggar, materialet passade till båtar och husvagnar och naturligtvis i inredning. Många minns nog sängbottnarna av masonit.

- 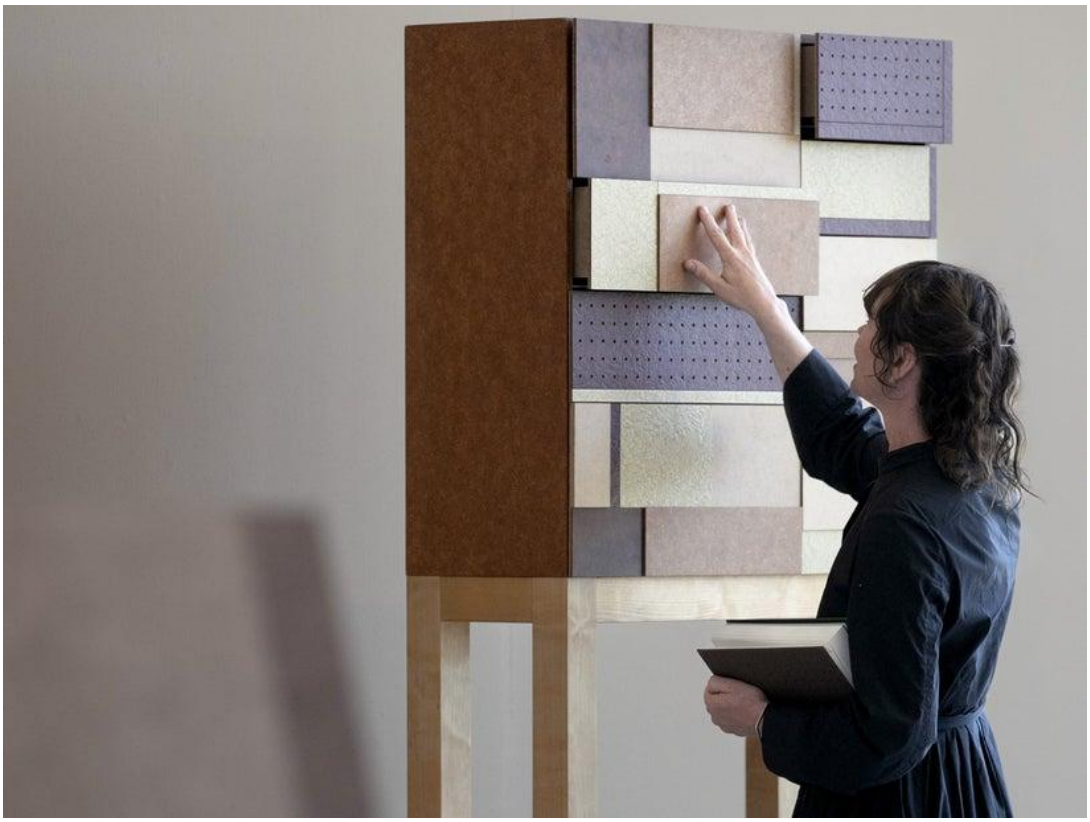
  Verket ”Skåp med nio lådor” består av många olikfärgade och olikformade detaljer av spill från 1920-talet fram till 1950-talet. Bild: Mikael Eklund

-
  Verket ”Skåp med nio lådor”.
  Bild: Mikael Eklund

- Så raffinerat kan en stram stol anno 2025 byggas av masonitspill i olika färger. Som en enkel variant av Gerrit Rietvelds stol från 1918.
  Bild: Mikael Eklund

-
  Anna Holmquist.
  Bild: Mikael Eklund

I utställningen intar masoniten en annan roll, den är inte längre ett anonymt bruksmaterial. Här lånar den sig till formgivning och design. Anna Holmquist och Chandra Ahlsell har jobbat med ett starkt personligt uttryck och använder även de små lufthålen som estetiska tillägg. Det är läckert och spännande i möbler och storskaliga väggprydnader som ser ut som kubistiska konstverk.

Mitt i rummet står en mer än två meter hög fyrkantig pelare – byggd av provtryckta masonitbitar i olika färger – och på väggen hänger ett objekt av olikfärgade bitar av masoniten. Allt skapat av spill och rester från fabriken i Rundvik.

- 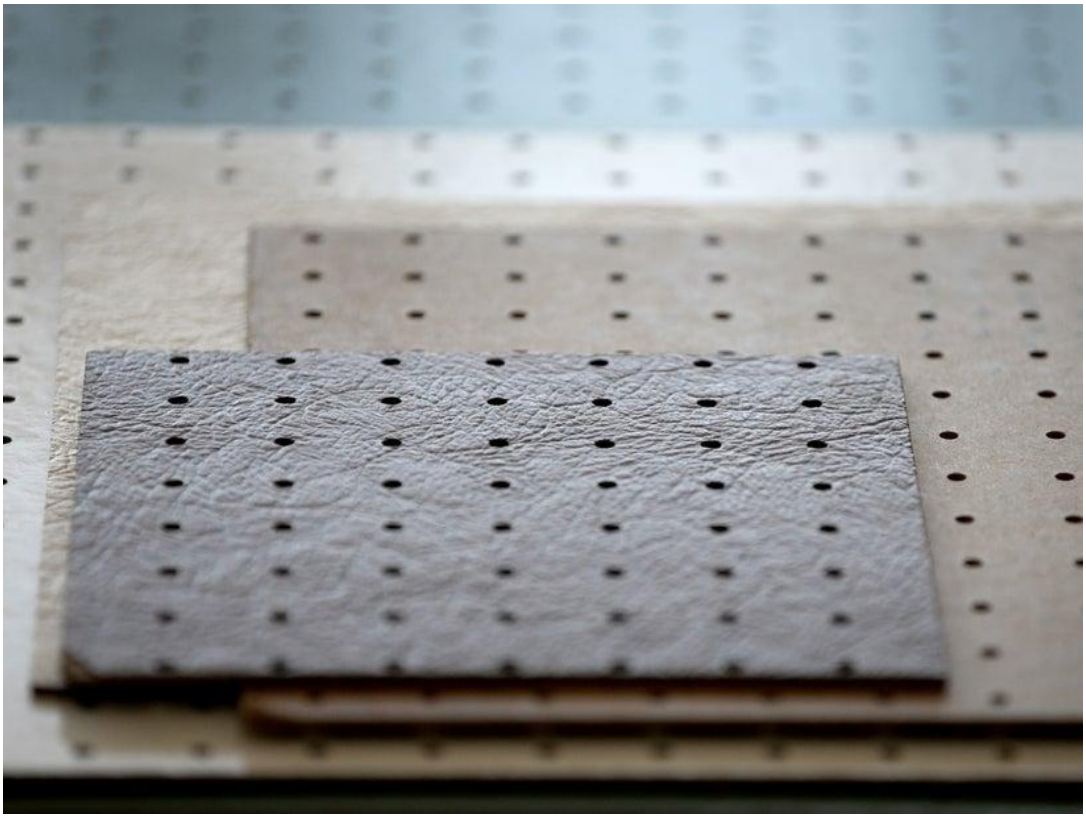
  En liten uppvisning i hur olika färger masonit kan ha.
  Bild: Mikael Eklund
-
  En hög med träspill mitt i rummet blir en dramatisk skulptur. Vacker i sin enkelhet.
  Bild: Mikael Eklund
-
-

Folkform leker inte bara med de olika formerna i strama möbler och vägghängda verk utan också med färger. Masoniten lackades ibland i både gult, grönt och rött eller fick en yta som skulle efterlikna mönstrat läder.

– Jag har funderat över vad som händer med en ort och ett industriellt kulturarv när en fabrik försvinner, säger Anna Holmquist.

Det finns kanske inte ett svar på den funderingen men utställningen berättar i alla fall om ett kulturarv och om ett industriellt framställt material som lever vidare i estetisk form.

- 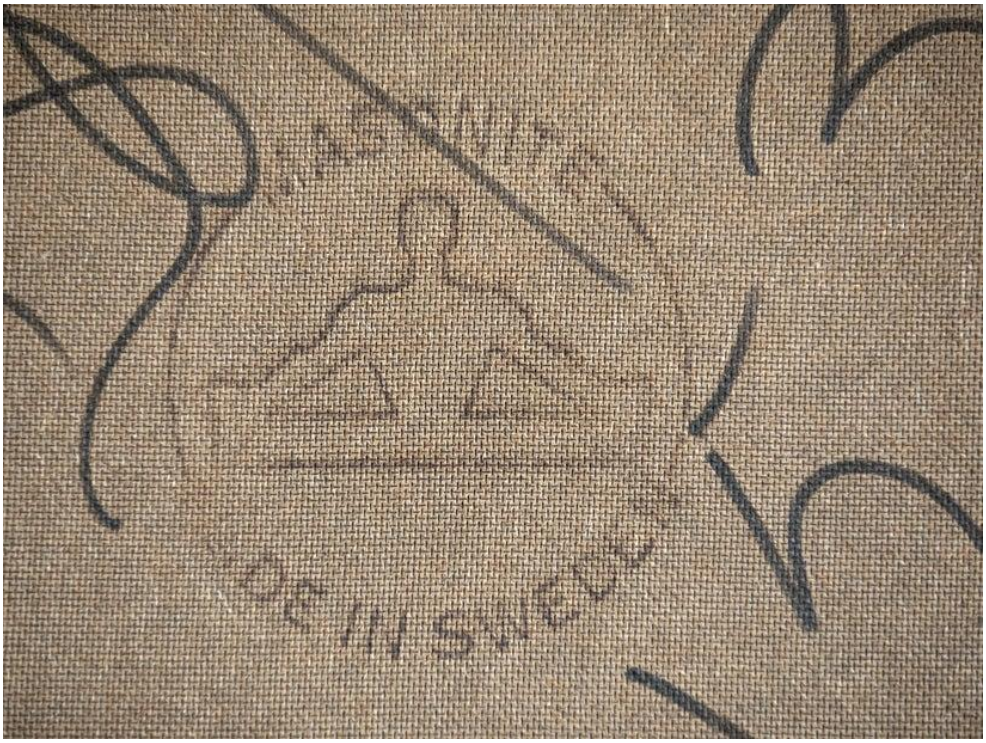

  Välkänd logga.
  Bild: Mikael Eklund

-

”Rött skåp”.
Bild: Lisa Bratt

Den andra av de två nyinvigda sommarutställningarna står konstnären Bertil Vallien för. Han återkommer med en stor, delvis retrospektiv, utställning med framför allt teckningar. Vallien finns också representerad i en permanent presentation på Vida konsthall.

En snok på tillfälligt besök i Bertil Valliens trädgård öppnade dammluckan till skaparglädjen.

– Jag blev så sugen på att teckna, säger han i den stora utställningshallen i Vida museum.

Han sitter omgiven av femtio verk. Så gott som alla nya.

Samtalen har varit många och långa mellan Bertil Vallien och författaren Staffan Bengtsson. Här ordnar de det sista framför utställningens dominerande dubbelverk i pastell laddat med Bertil Valliens många symboler.
Bild: Mikael Eklund

Bertil Vallien är outtröttlig i sitt skapande. Sedan länge har denne linjernas mästare vikt sommaren åt att teckna. Kraftfullt, känsligt och distinkt drar han linjerna. Handen löper som musik över pappret.

Men det vore knappast en utställning av Bertil Vallien utan glaset. På golvet vilar de stora vasbubblorna som också visades i en Sollidenutställning för ett par år sedan. En av de riktigt stora båtarna hänger som en rumsavskiljare och vid rummets höga fönster blir huvuden och kartor närmast del av utblicken mot Kalmarsund.

Detta är ändå en utställning av tecknaren Bertil Vallien.

Han har tecknat så länge han kan minnas och berättar gärna historien om hur han tecknade sig in i hästtokiga flickhjärtan i skolan.

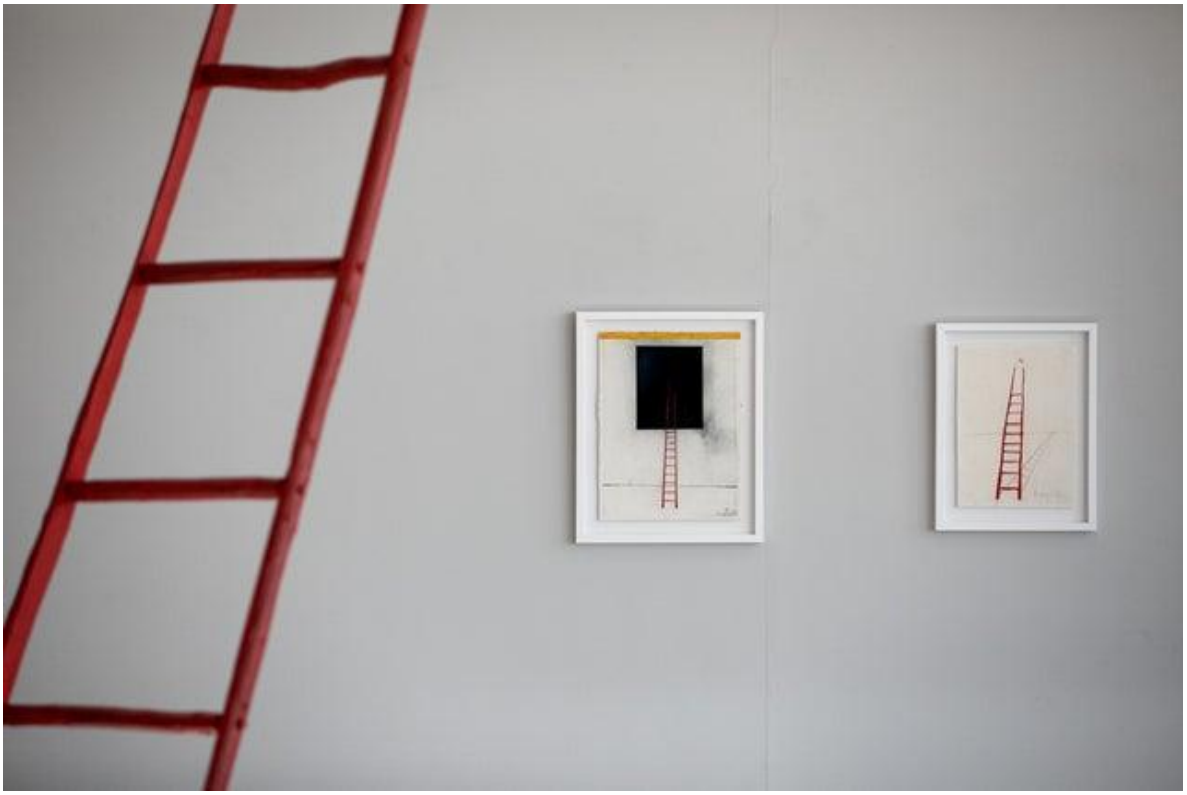

Stegen, symbolen som återkommer så ofta i Bertil Valliens glas, har tagit fysisk form i Vida konsthall. I bakgrunden verken ”Endless” och ”Röd stege”.
Bild: Mikael Eklund

Inför sommarens utställning på Öland har han plockat fram det svarta kolet och pasteller i de välkända färgerna klarrött, blått och brinnande gult.

Glaset är också en viktig symbolbärare i utställningen. I Bertil Valliens glasvärld återkommer stegen – nu står den knallröd i storskalig fysisk form lutad mot väggen – liksom simmaren, trappan, ansiktet. Symbolerna blir även delar av den tecknade världen.

Simmaren glider fram i en smidig rörelse från bild till bild och skapar en rörelse även i utställningen.

Bertil Vallien använder ofta svärtan för att nå ett starkare uttryck. Den här gången har han också lagt till en ny lätthet.

Snoken finns förstås med men upplockad i trädgården av utställningens curator Staffan Bengtsson, förvandlas den i fantasin till en gulgrön pisksnok.

– Ett kreativt infall, konstaterar Bertil Vallien och fortsätter – Staffan Bengtsson har förmåga att föra överraskande samtal som väcker och stimulerar min skaparlust.

Bertil Valliens stora glashuvuden rymmer alltid stark symbolik. Här blir verket, ”Jordmånen”, ännu mer laddat genom att huvudet dominerar den rostiga spaden.
Bild: Mikael Eklund